Bassal dels Gats

El *camí dels Francesos*, abans de tenir aquest denominació, se'l coneixia com a *camí del Bassal dels Gats*. Aquest denominació es mantingué molt de temps fins que fou substituït, a mitjans del segle XX, pel nom de *camí dels Francesos*. La toponímia original del camí indica la presència d'un bassal en algun punt del camí. La primera referència explicita al bassal la proporciona la crònica de César August Torras de la primera ascensió al Montgròs l'any 1880 (*Ascensió al Montgròs de Montserrat* 1880, La Renaixensa, pp. 193-202). A la pàgina 195 i 196 d'aquesta crònica explica el que es troba venint des de Collbató (la transcripció conserva el llenguatge original): "*Després de 20 minuts de camí se troba, deixantse á la dreta, la ruta que per la canal del Pont, també en extrem agreste y accidentada, conduheix directament a la punta del Sant Geroni. 10 minuts mes tart s' arriba á la Vinya nova y continua seguintse lo mateix cami per la boscuria durant al tres 10 minuts.*

Llavors comensa per un petit y escabrós corriol l' ascensió á la montanya. La costa es recte y penosa. Al cap de mitja hora d' escalar la penya per entre matas y brosta arreladas en las rocas s' arriba al bassal dels gats, turó, ahont, s' hi troba un grós sot d' aygua al qual sovint hi portan los pastors á abeurarhi los remats. D' allí comensa ja á disfrutarse de bell y deliciós panorama, dominantse alguns dels pichs mes baixos de la montanya".

Continua la ascenció per lo meteix corriol en la vessant d'un petit torrent. Se deixa á la dreta altre cami que conduheix recte desde'I Bruch á Sant Geroni y després de 10 minuts de sobtada costa s'arriba al serral del Mitx dia d' ahont se descubreix nou y mes preciós cop de vista.

Se presenta al enfront en direcció al N. la fonda canal del Mitx dia coberta per verda espessor d' arbreda y limitada al extrem per tres aguts y rectes mogots que tancan lo pás unint tenuéament las duas parts oriental y occidental de la montanya. A dreta y esquerra de la canal s'alsan penyals alterosos, enormes massas de rocám rectas y espadadas. Destaca llunyá lo enlairat single del Sant Geroni y mes prop davant meteix de Ia vista la mole colossal del Montgrós inespugnable completament per aquel! indret. Pera trobar son punt vulnerable se té de remontar fins quasi al extrern N. de la canal del Mitxdia. Per lo mateix corriol s' emprén una sensible baixada de set minuts de duració y s' entra en lo

fons de la citada canal."

Un any després, 1881, a la pàgina 15 de la publicació *Album Pintoresch-Monumental de Catalunya. Petita edició. Montserrat* (Publicació de la Associació Catalanista d'Excursions Científiques) es comenta l'ascensió de Collbató a Montgròs. S'indica que es segueix un camí que rodeja la base de la muntanya passant més a l'oest de la Vinya nova. Als 30 minuts es troba un bosc de pins i tot seguit "*s'empren (40 minuts) una violenta escalada en curts zig-zags fins el Turó del Bassal dels Gats (1 hora 10 minuts), travessant el camí que va del Bruc a Sant Jeroni, per on els francesos sorprengueren lo Monestir en 1811, aquest camí s'eleva cap a la dreta. A la 1 hora 20 minuts Serrat del Migdia, esplèndida vista de la Canal d'aquest nom, oberta entre gran confusió de penyes asilades a una i altra banda: a la dreta, en últim terme lo single de Sant Jeroni, i a primer terme, a l'esquerra, el Montgròs. S'entra en la Canal, coberta d'exuberant i fantàstica vegetació. 1 hora 30 minuts Cova del Macari, gran penya embaumada*" (s'ha adaptat el català a la normativa actual).

En el llibre d'Itineraris de Montserrat editats per la Revista Montserratina el 1909 en l'itinerari XXXI es descriu el camí dels Francesos es diu (adaptació al català normatiu): "*És un camí no gens dolent, per pujar del Bruc a Sant Jeroni, però cal ser un bon pràctic del terreny per no perdre's. El nom s'ha pres per haver pujat per ell, el 25 de juliol de 1811, guiades per una traïdor, les tropes napoleòniques, amb el qual fou fàcil apoderar-se dels llocs fortificats pels espanyols en diferents indrets de la muntanya.*

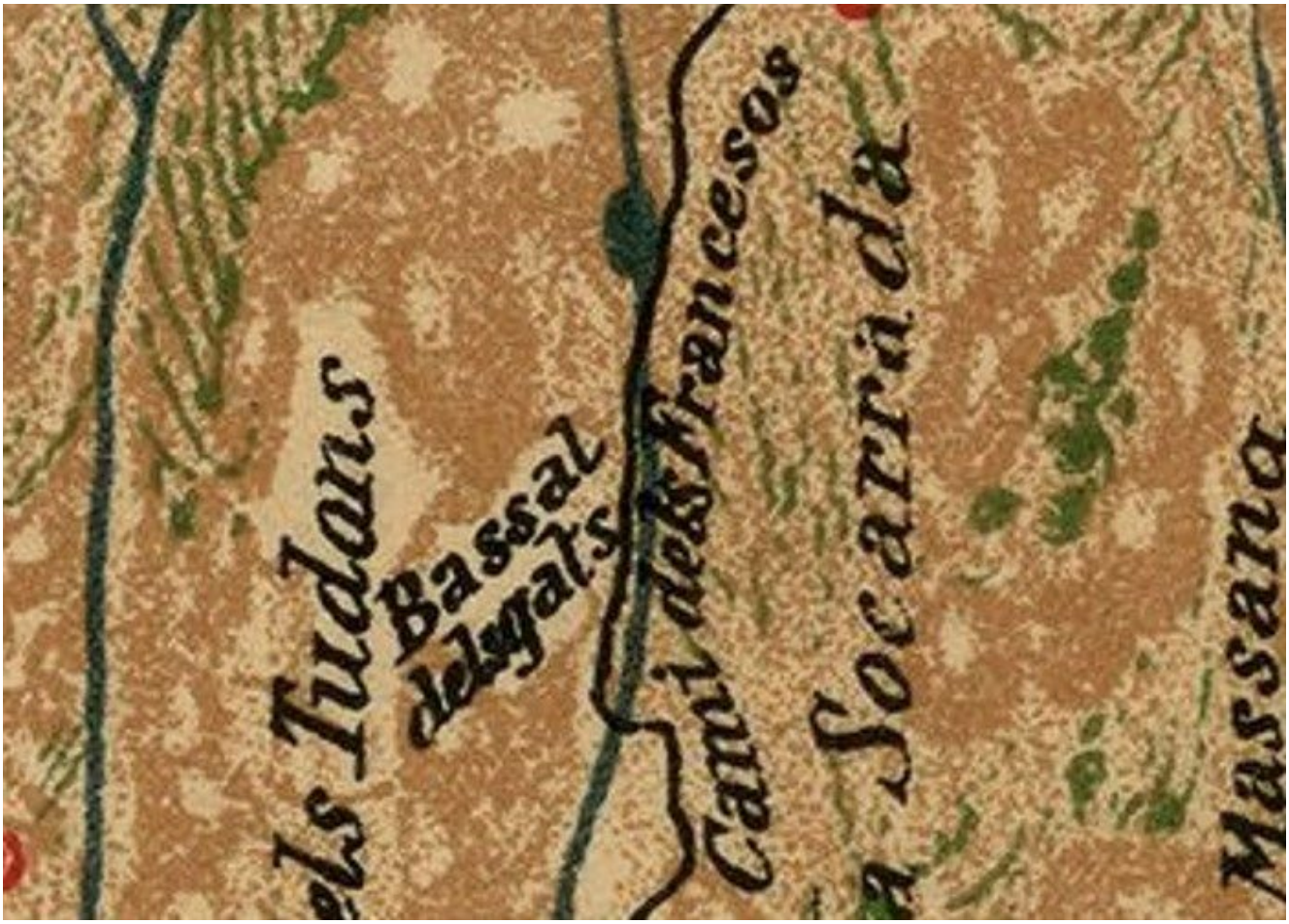
De baixada de Sant Jeroni comença uns 100 metres més avall del restaurant, tocant a una roca que marca els límits antics dels municipis de Monistrol, Bruc i Collbató, molt a prop de l'Albarda Castellana; baixant per la Pleta, seguint la vessant esquerra del torrent del Migdia i a l'arribar a unes roques anomenades cova de la Palla (2), es troba a ma esquerra un viarany que, passant pel clot de Sajolida, enllaça amb el camí del Pont (Excursió XXX).

El camí segueix baixant pel costat esquerra del torrent del Migdia, el qual deixa mig kilòmetre més avall per torçar més cap a l'esquerra, travessa el serrat dels Tudons i passa per a prop del bassal dels Gats, sota la Socarrada, terminant no lluny de can Jorba, masia antiga i molt cèlebre per haver-hi estat amagada la Moreneta per espai de nou anys, des de 1835 a 1844".

La primera representació de la situació del bassal la dona el mapa de Joan Cabeza de 1909 situant-lo en un lloc imprecís d'un torrent al costat del camí del Francesos. Cal esmentar, com a característica d'aquest bassal, la forma allargada feta servir per Joan Cabeza per simbolitzar-lo. Joan Cabeza situa el bassal al costat de la cruïlla del camí amb un torrent, en un indret lluny del coll de de Muset al peu de l'agulla Ajaguda, encaixonat entre el serrat dels Tudons i la Socarrada. Aquesta darrera toponímia fa referència a un petit serrat situat entre el torrent del Bassal dels Gats i el torrent de la Maçana i deu fer al·lusió als efectes d'un antic incendi. El bassal segons el mapa de Joan Cabeza té forma allargada.



Camí dels Francesos i el Bassal dels Gats. Detall del mapa de Joan Cabeza 1909



Bassal dels Gats, detall del mapa de Joan Cabeza 1909

L'any 1932 F. Maspons i Anglasell publicà l'article "*Camins de Collbató a Montserrat i sant Jeroni*" on s'explica que hi ha dos camins per pujar directament a sant Jeroni des de Collbató: el camí del Pont i el camí del bassal dels Gats. Maspons comenta la pujada pel camí del Bassal dels Gats sortint des del municipi de Collbató. Diu que cal agafar el camí de carro de la Vinya Nova per un camí sensiblement pla, que corre entre oliveres i ametllers fins arribar a la Vinya Nova des d'on surt un segon camí de carro en direcció a la coma d'en Jorba. Després de descriure el camí del Pont dedica un llarg comentari a explicar les característiques de la casa de la Vinya Nova. Tot seguit s'entra a detallar la pujada pel camí del Bassal dels Gats amb aquests termes:

"Quan el camí hi ha passat pel davant [la Vinya Nova], deixa a la dreta La Bussola, immens dipòsit d'aigua que té per fons í parets la roca viva de la muntanya, llevat d'un caire tancat amb paret. Els roquissars dels encontorns són encara seguits estratègicament per unes restes de parets d'un pam d'alt, que hi conduïen les aigües de la pluja. En endavant el camí és poc fressat, encara que

segueix essent carreter; segueix entre bosc, í quan ha travessat un fondal, que no és sinó un immens dipòsit de còdols, i un suau carener, troba, a mà dreta, el trencall que mena a la Coma Fosca. En aquesta creuera comença el camí del bassal dels Gats, corriol d'escamarlades ziga-zagues, entre matolls ressecats pels anys i l'eixut, on sovint cal esmunyir-se sota els brancams de brucs, arboços, ginebrons i boixos, relligats per gavarreres, esbarzers i arínjols.

Al primer terç de la pujada, un monòlit de tres o quatre alçàries d'home marca una fita. En passar-hi per primera vegada, en Conca, que feia de guia (un collbatoní que seguia la muntanya a ulls clucs, puix que havia heretat dels seus passats l'ofici de buscador d'herbes per proveir els herbolaris de Barcelona), digué que aquella era la roca dels llops. Per a ell tenia un record. Quan era molt jove, un capvespre en què tornava a casa, fou atacat pels llops i hagué d'enfilar-s'hi i romandre-hi tota la nit defensant-se'n, fins que amb la claror del dia varen fugir.

D'aquí en amunt, el pas encara es penja i s'embrossa més; la pujada resulta més fatigosa í és necessària una altra llarga pitrada per arribar al bassal dels Gats.

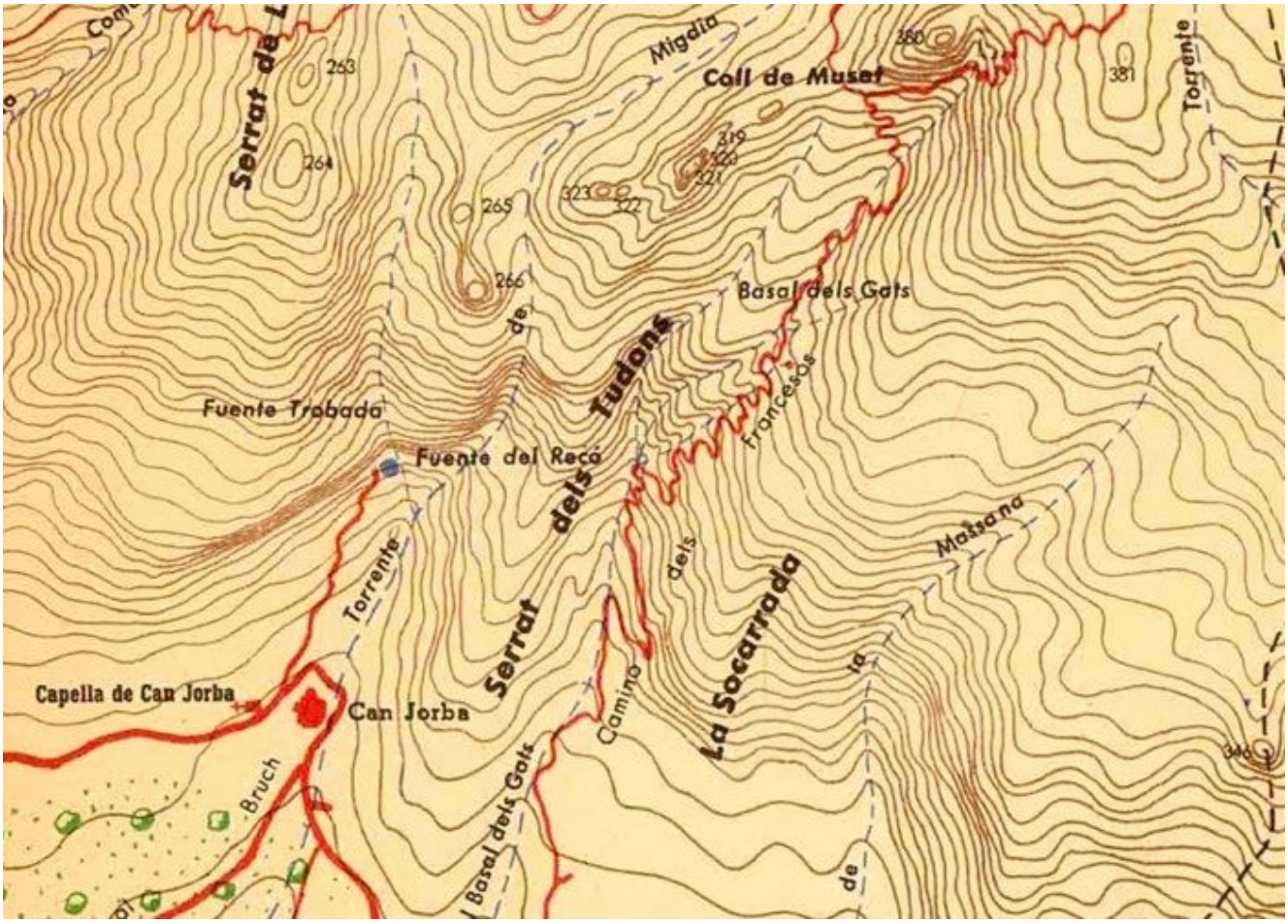
Aquest bassal és un clot sense cap interès, en el qual s'estanquen unes glopades d'aigua de pluja i serveix d'abeurador als gats mesquers. Dies enrere, en tornar-hl a passar, unes deixalles fresques ensenyaven que el lloc encara els plau.

El bassal dona nom al camí, perquè està situat al fil d'un estret i pelat carener, a l'altra banda del qual hi ha el jaç del torrent de Migdia, que és el que parteix la muntanya en dues meitats, entre els grans estimballs dels Ecos i de Sant Jeroni, i forma el tall que caracteritza la seva silueta meridional.

En posar la petja en aquest carener, hom pot dir que ha arribat al cor de la muntanya. El camí està assenyalat, per cert molt bé, per l'A.E.P. En ésser al bassal hi és marcada una bifurcació. No obstant, no són dues sinó tres les branques en que es destria: l'una a la dreta, que va a Sant Jeroni; l'altra central, que davalla ràpidament al fons del torrent i mena a la font del Llum, i una de tercera a l'esquerra, al primer tram confosa amb aquesta, que va a Montgròs o al Montserrat occidental" (F. Maspons i Aglasell, "*Camins de Collbató a Montserrat i sant Jeroni*" ,Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya, 1932, volun XLII, pp. 26-32).

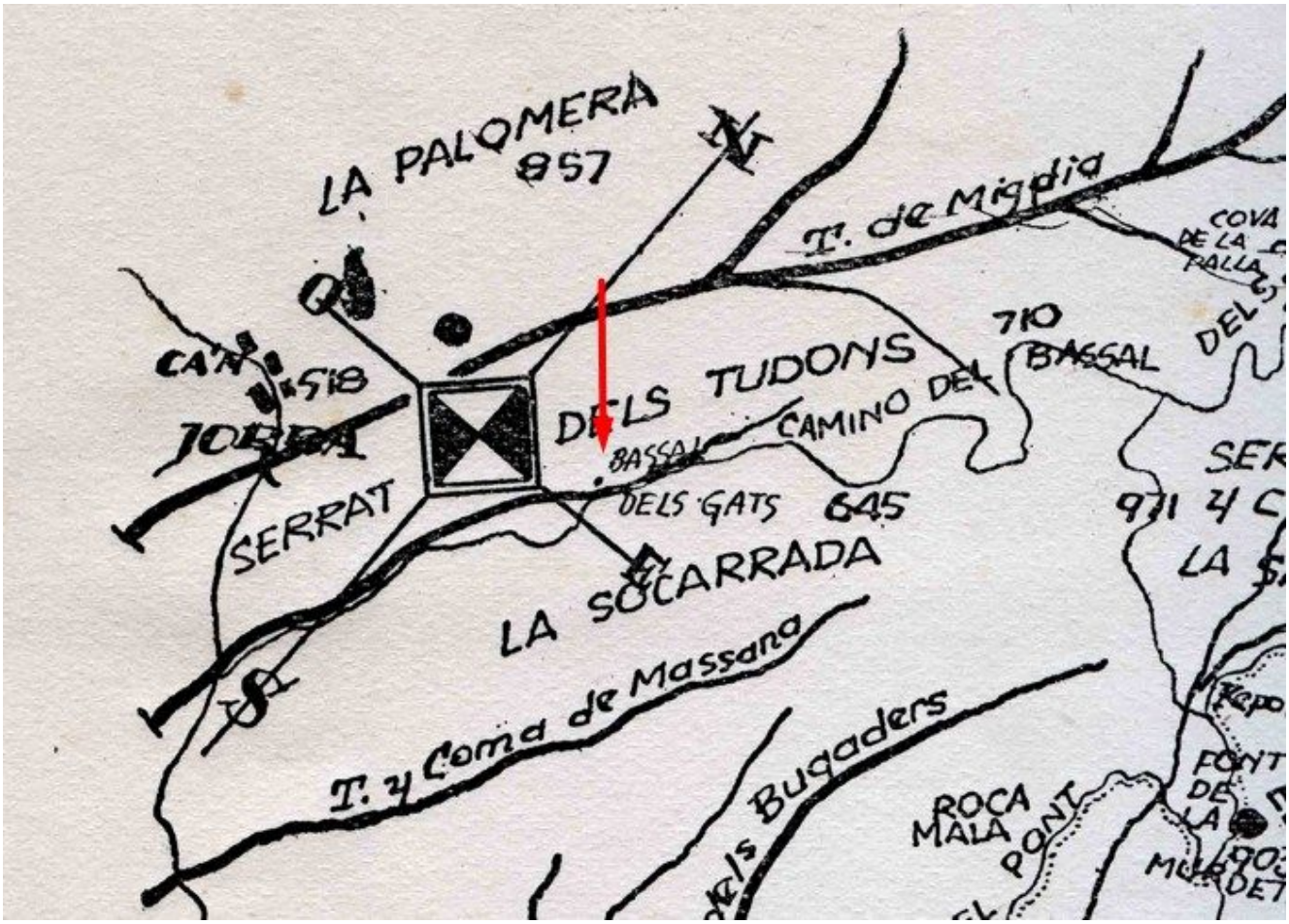
En el mapa de Ramon de Semir de 1949 és una etiqueta situada al damunt de la

cruïlla de la confluència de dos torrents amb el camí dels Francesos, un dels quals ressegueix aquest camí en pujada cap el coll de Museto al peu de l'agulla Ajaguda.



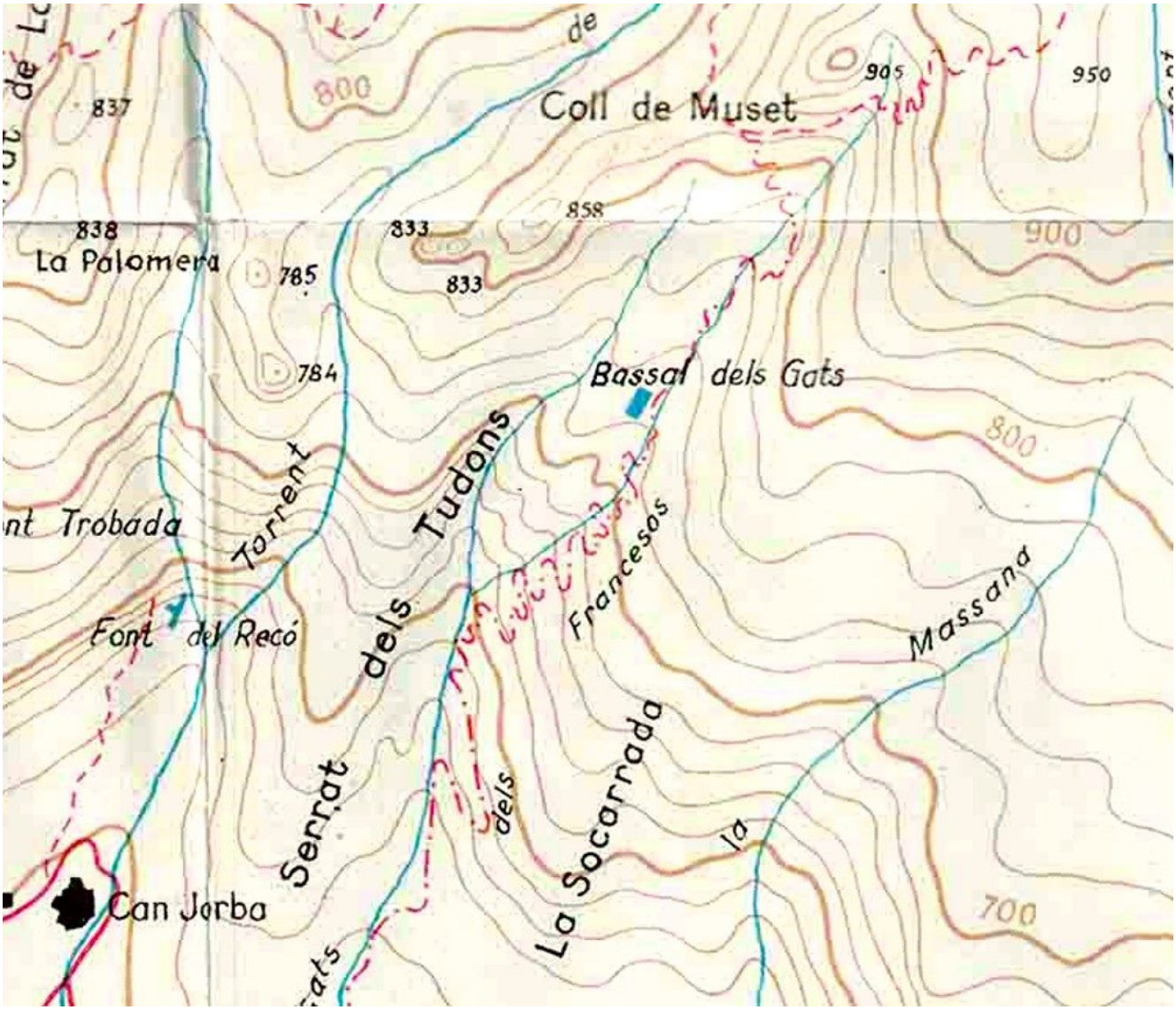
Bassal dels Gats, detall del mapa de Ramon de Semir 1949

El mateix any que es publicà el mapa de Ramon de Semir, Llorenç Estivill publicà el llibre *Montserrat* (1949) on hi havia ressenyes de senders, vies d'escalada i diversos croquis de la muntanya. En d'aquests es dibuixa el bassal dels Gats en un indret on el camí del Bassal dels Gats es creua amb el torrent que resseguirà en pujada cap el coll del Muset no identificat en el dibuix.ç



Bassal dels Gats en el camí del mateix nom, detall del croquis del llibre Montserrat de Llorenç Estivll, 1949

L'any 1963 l'editorial Alpina publicà el primer mapa de Montserrat (Orientación en la montaña (manual) Alto Montserrat (mapa excursionista 1:10.000 i 1:40.000) elaborat a partir del mapa de Ramon de Semir. En aquest ocasió es representa el Bassal dels Gats com un gran toll rectangular situat al costat del camí dels Francesos i del torrent que es segueix en la pujada cap al coll de Muset al peu de l'agulla Ajaguda.

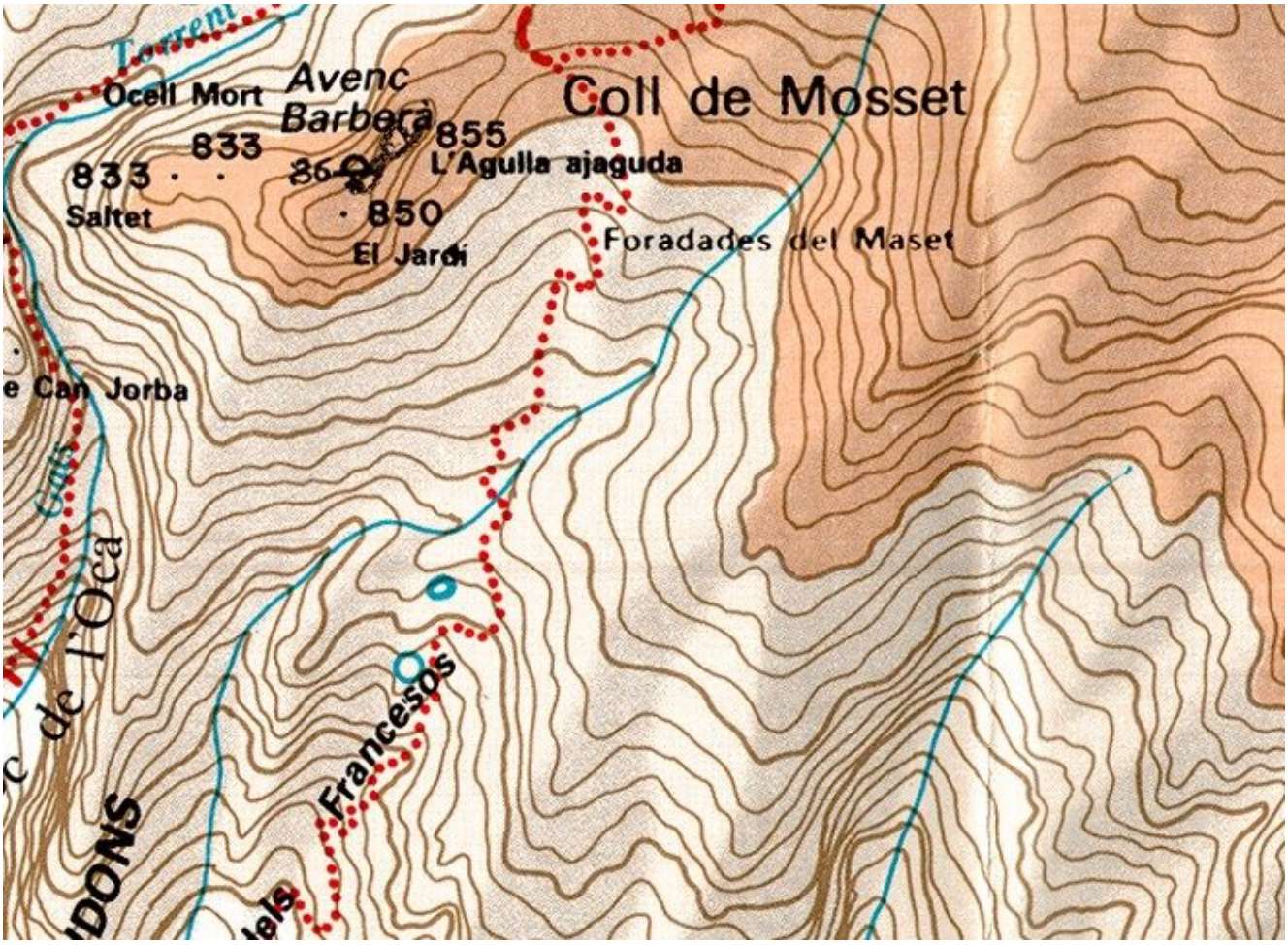


Bassal dels Gats, detall del mapa de l'editorial Alpina, 1963

La cartografia de l'Alpina anirà reproduint al forma del *Bassal dels Gats* i les pronunciades ziga-zagues del camí fins a l'any 1989 quan el bassal passa a ser una petita bassa rodona i les llaçades s'han suavitzat. El mapa de 1996 ha desaparegut la icona del bassal i el camí encara s'ha suavitzat més.



Bassal dels Gats, detall del mapa de l’editorial Alpina,1989



Bassal dels Gats, detall del mapa de l'editorial Alpina, 1996

La descripció fet per Cèsar August Torras de la seva ascensió al Montgròs l'any 1880, permet contextualitzar la situació del *Bassal dels Gats* i, pels detalls donats, facilita identificar alguns elements de la topografia montserratina. Pel que diu Cèsar August Torras el Bassal dels Gats està en un corriol, no identificat amb cap nom, que s'enfila per la muntanya i, pel context del relat sembla anar a sant Jeroni. Pel que diu aquesta descripció el bassal no es troba, com suggereixen cròniques posteriors, en el coll de Muset al peu de l'agulla Ajaguda. El situa on es troben els pics més baixos de la muntanya. El comentari de César August Torras que, un cop passat el bassal el camí continua pujant i es deixa a la dreta un camí que va des del Bruc a Sant Jeroni, em resulta desconcertant. Aquesta descripció sembla inconsistent, ja que, no hi ha cap camí a la dreta que pugi des del Bruc per anar a Sant Jeroni i, en el cas que hi fos, s'hauria de situar en el marge esquerra atesa la posició relativa del Bruc. Després d'aquesta cruïlla Cèsar August Torras, després d'una ascensió forta, diu que arriba a un coll des d'on contempla la canal del Migdia i al fons, sense dir-les per aquests noms, les Atalaies i altres roques i agulles que són les que es veuen des del coll de de Muset

al peu de l'agulla Ajaguda.

La descripció de l'ascens al Montgròs publicada en el llibre "*Album pintoresch-monumental de Catalunya. Petita edició. Montserrat*" (1881) per l'Associació Catalanista d'Excursions Científiques, complementa la crònica de Cèsar August Torras publicada un any abans. Per aquesta època Cèsar August Torras era el vici-president d'aquesta associació i havia participat en la redacció d'algunes publicacions de l'entitat. Per la qual cosa, hom pot pensar que aquesta descripció és deutora de la crònica de Torras d'un any abans.

Maspons i Aglasell comenta la pujada pel camí del Bassal dels Gats sortint des del municipi de Collbató i, a diferència d'altres descripcions, situa el bassal en el coll de Muset. També afirma que és un clot sense cap interès on s'estanquen unes glopades d'aigua de pluja i serveix d'abeurador als gats mesquers. No esmeneta que servís com a bassal on beure els ramats.

La majoria de cartografies, quan representen el *bassal dels Gats*, ho fan destacant la seva forma rectangular i d'una certa dimensió, situant-lo per sota el coll de Muset.

A partir de totes les anteriors descripcions i les aportacions de la cartografia dedueixo que el *Bassal dels Gats* es troba en un indret on el camí del Bassal dels Gats o camí dels Francesos creua el torrent del mateix nom i s'enfila resseguint un petit torrent que puja tot decidit cap al coll de Muset al peu de l'agulla ajaguda. Un cop passat el *Bassal dels Gats,* i molt a prop d'aquest, hi ha un bosquet amb dues carboneres després de les quals comença la pujada final cap al coll de Muset. Avui, el bassal està força malmès i farcit de còdols, probablement resultat de grans avingudes del torrent i ha perdut la seva forma original. L'existència d'algun clot en roc en l'entorn del coll del Muset podria haver induït a alguna persona a situar el *Bassal del Gats* en aquest lloc.



Possibles restes del Bassal dels Gats

La forma del que podria ser les restes del bassal, recorda la solució adoptada en altres indrets de la muntanya per fer un bassal aprofitant les aportacions dels torrents. Aquest és el cas del bassal dels Avellaners, en l'entorn de les carboneres dels torrents de les Comes; i el possible bassal que es troba en un torrent que baixa cap el túnel dels Espantats molt a prop de diverses carboneres properes a la Pleta d'en Panxo. Aquest bassal, com el *bassal dels Gats,* s'hauria de recercar l'existència d'un bassiol petri que permetés recollir l'aigua.



Bassal dels Avellaners



Possible bassal en el torrent del Túnel dels Espantats

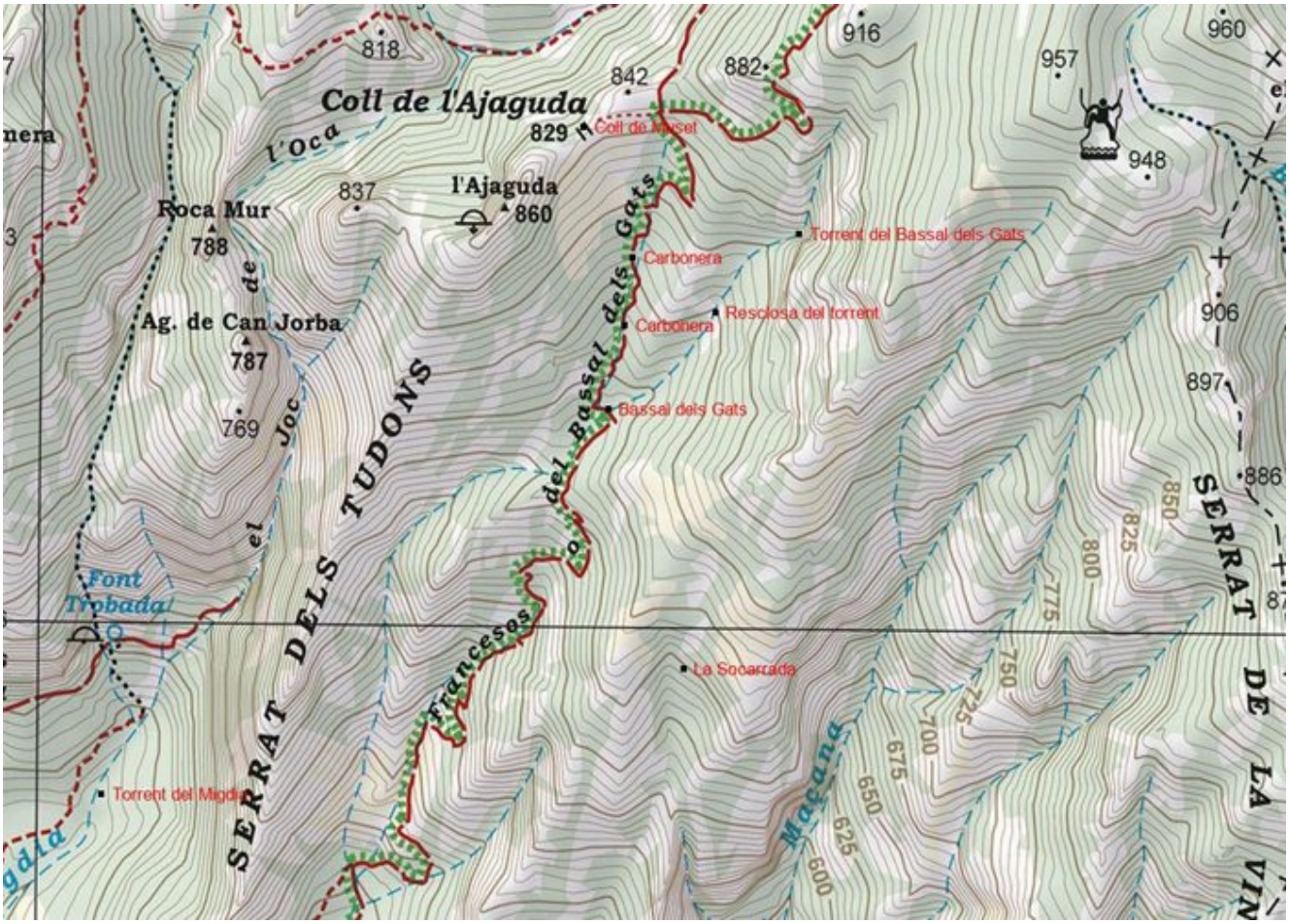
El *Bassal dels Gats es troba* en el torrent del mateix nom on, poc metres torrent amunt, hi ha un petit sistema de recloses, que interpreto que eren de decantació, per facilitar la successiva eliminació de la terra i brutícia de l'aigua. Un petit corriol permet anar, des d'una de les carboneres, a aquest sistema de recloses.



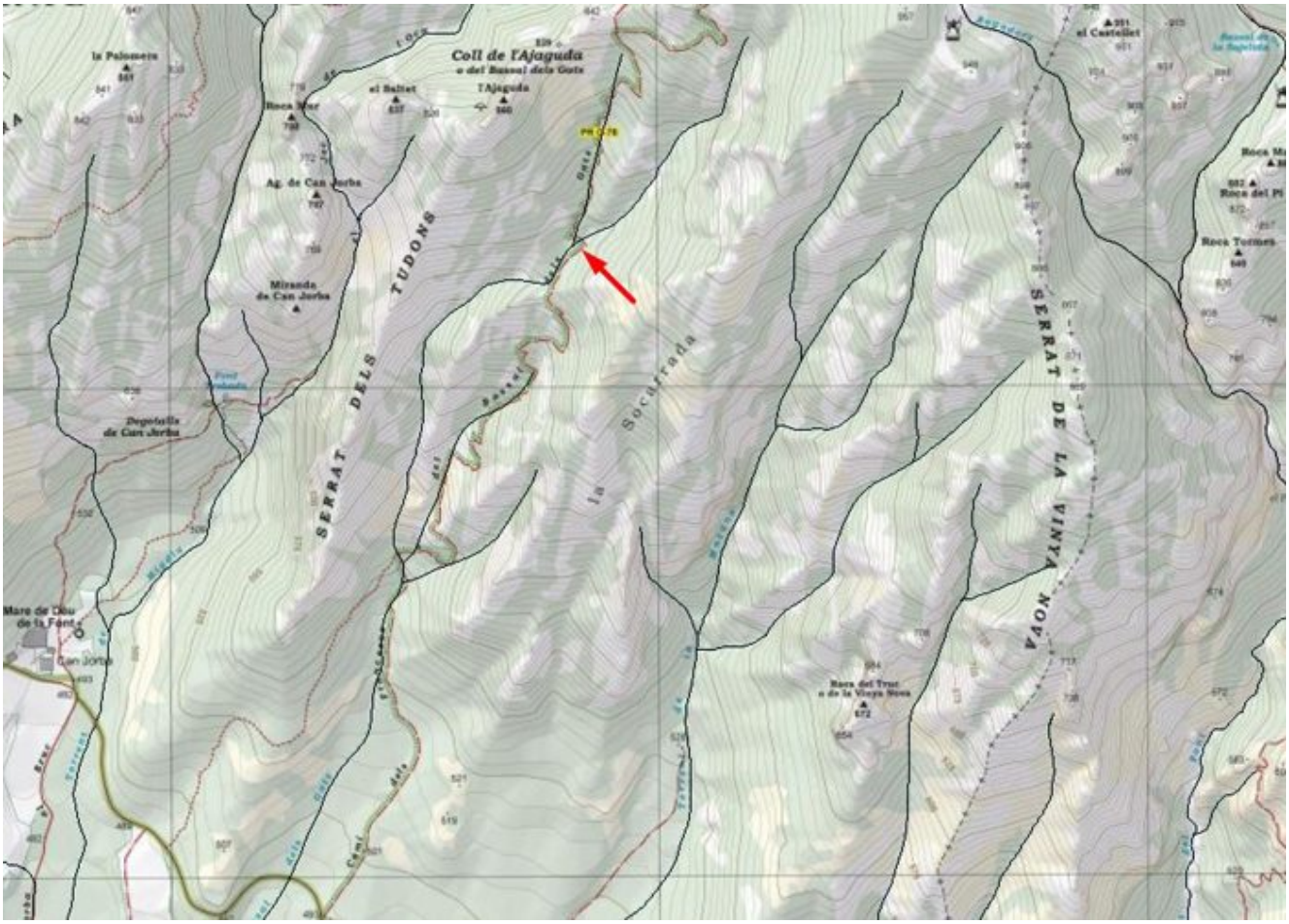
Resclosa en el torrent dels Bassal dels Gats

En el cas del *Bassal dels* Gats, per la seva forma; el patró de localització en les proximitats d'unes carboneres; la coincidència amb les descripcions antigues d'alguns dels itineraris per el camí dels Francesos i l'existència d'un sistema de recloses en el buc del torrent aigües amunt, fa pensar que l'indret descrit en aquesta nota és on antigament es situava el bassiol. Actualment, el desús i els continuats aiguats, han desfigurat l'antic bassal. Queda pendent estudiar més a fons de la cavitat del bassiol i confirmar que el seu fons existeix una base que

permet retenir l’aigua.



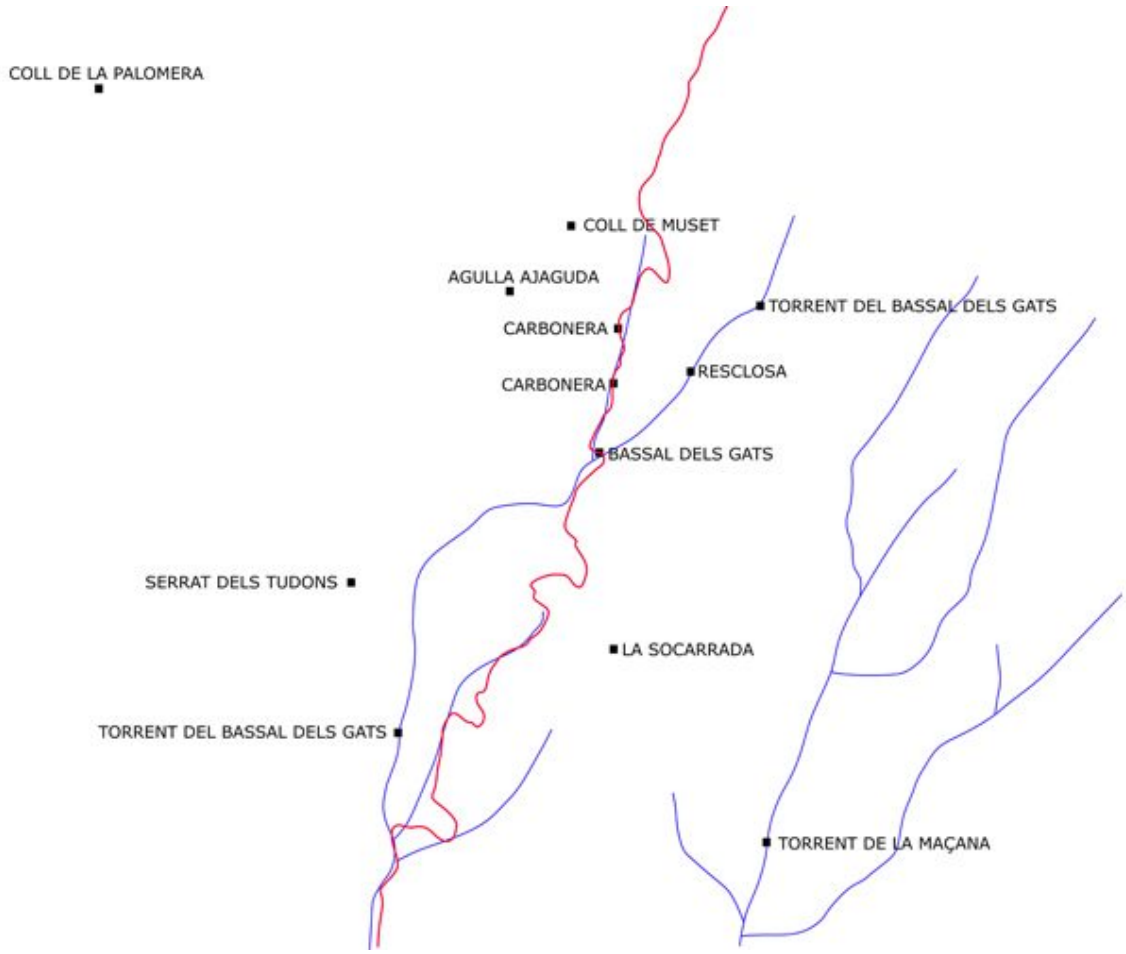
Localització del Bassal dels Gats



Localització del Bassal dels Gats i el sistema de torrents montserratins



Localització del Bassal dels Gats



Elements geogràfics de l’entorn del Bassal dels Gats